

**Ta tillbaka,
försvara och bygg ut
den gemensamma
välfärden!**

En politisk strategi utarbetad av
Vänsterpartiet Storstockholm 2009

Vänsterpartiet
Stockholm

Arbetsgruppens förord

På Stockholmsdistriktets årskonferens 2008 beslutades att tillsätta en arbetsgrupp för att arbeta fram en strategi för att inför valet 2010 arbeta mot privatiseringarna av välfärden i Stockholm. Frågan är politiskt prioriterad och ska vara en del i en förvalskampanj under hösten 2009.

Arbetsgruppen har valt att både studera de pågående privatiseringarna och föreslå hur vi ska arbeta för att i stället utveckla och demokratisera välfärden. Vi gjorde under hösten en studieresa till Trondheim, för att studera hur man där arbetar med s. k modellkommuner. Gruppen har haft flera större möten under året samt tillsammans med det fackliga utskottet producerat broschyren "Exemplet Norge och modellkommunmetodiken".

Vi har valt att till distriktsstyrelsen presentera ett dokument i tre delar, som underlag för fortsatt diskussion. I den första delen, Offensiv för gemensam välfärd, argumenterar vi för den generella välfärden, beskriver läget i Storstockholm och kommenterar konsekvenserna av EU-beslut. Vi ger också en argumentsamling mot privatiseringar och exemplifierar med två aktuella områden: skolan och sjukvården.

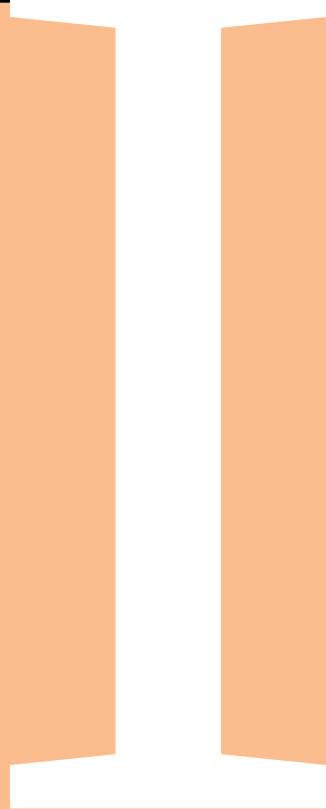
Den andra delen är en presentation av det norska exemplet, med förslag till lärdomar att dra och den tredje delen utgör underlag för uppläggning av en strategi. Denna del är tänkt för internt bruk i partiföreningarna, medan den första delen kan användas som underlag för utåtriktad kampanjmaterial.

Stockholm i juni 2009

Välfärdsstrategigruppen

Ann Mari Engel (sammanställande), Fredrik Samuelsson, Petteri Louhema, Ida Luther Näs-holm, Kjell A Johansson, David Eklind (t o m 2008), Gunnar Ågren (från mars 2009).

Vänsterpartiet Storstockholms distriktsstyrelse behandlade arbetsgruppens förslag den 11 juni och beslutade efter några mindre textändringar att uppdra till verkställande utskottet att slutredigera texten. Detta är resultatet.

Offensiv för
gemensam
välfärd

Varför är det bra med gemensam välfärd?

Att bygga upp ett välfärdssamhälle som omfattar alla har varit en av arbetarrörelsens viktigaste mål. Centrala delar i välfärdssamhället är att rätten till en bra hälso- och sjukvård, utbildning och kultur liksom rätten till en bra bostad i så hög grad som möjligt skall göras oberoende av inkomst och personliga resurser. Ett viktigt inslag är också att man aktivt använder skattesystemet både för att finansiera offentliga verksamheter och för att minska inkomstklyftor.

Det finns en bred folklig uppslutning kring tanken på en gemensam, generell och solidariskt finansierad välfärd istället för ett individuellt och ojämlikt marknadssystem. En viktig orsak till det breda stödet är – vid sidan av rättvisetanken – att gemensam välfärd helt enkelt är effektivt. En offentlig skattefinansierad sjukvård ger mer hälsa för pengarna än privat vård. Ett samhälle med bra utbildning för alla tar bättre vara på sina mänskliga resurser än samhällen där högre utbildning är en fråga om pengar. En social bostadspolitik med starka allmännyttiga bostadsföretag är ett viktigt medel att undvika boendesegregation.

Den gemensamma välfärden är också en förutsättning för ökad jämställdhet. Den välfärdsmodell som vuxit fram i Sverige – och som nu attackeras – har stora fördelar ur ett feministiskt perspektiv. Kombinationen av en aktiv arbetsmarknadspolitik med full sysselsättning som mål, rättigheter kopplade till individer istället för familjer eller arbetsplatser och större samhällsansvar för barnomsorg har varit viktig för kvinnors självförsörjning. Utbyggnaden av den offentliga sektorn skapade möjlighet för många kvinnor att komma ut på arbetsmarknaden och skaffa sig en egen ekonomi. Nedskärningar av sådant som förskolor eller äldreomsorg leder däremot till att ansvaret för barn, äldre och sjuka framförallt läggs på kvinnor inom familjen. Könsrättvisorna förstärks.

På senare år har det kommit mycket övertygande forskningsresultat som visar att det finns

starka kopplingar mellan generell, gemensam välfärd och hälsa. Länder med små inkomstskillnader och väl utbyggda sociala trygghetssystem har i allmänhet högre medellivslängd, lägre spädbarnsdödlighet och mindre kriminalitet än länder med stora inkomstskillnader. Även om skatten kan hållas lägre i samhällen med låg välfärd och stora sociala klyftor, ökar istället utgifterna för privata sjukvårdsförsäkringar (som i allmänhet lämnar de sjukaste utanför) liksom kostnaderna för vaktbolag och andra säkerhetsåtgärder.

Världshälsoorganisationen, WHO, har nyligen gett ut en rapport¹ om de stora hälsoklyftor som finns både mellan och inom olika länder. Dessa klyftor betecknas som den största globala orättvisan i vår tid. WHO lyfter fram en stark offentlig vård, utbildning och starka sociala trygghetssystem som en viktig metod att skapa en rättvisare och mer hållbar värld. I det sammanhanget lyfter man fram den skandinaviska välfärdsmodellen som ett föredöme. Detta sker ironiskt nog samtidigt som den svenska borgerliga regeringen och dess efterföljare i landsting och kommuner gör sitt bästa för att urholka välfärden och bjuda ut offentlig vård och utbildning på marknaden.

Vad vill vi med välfärden?

Naturligtvis är det viktigt att välfärden drivs i offentlig regi och finansieras med skatter. Men det räcker inte att konstatera detta. Vi måste sätta mera fokus på vad vi vill med den offentliga välfärden. Den offentliga välfärdssektorn ska framstå som så spännande och bra att människor inte ser vitsen med privatiseringar utan tvärtom ser det som naturligt och angeläget att återta privatiserad verksamhet i offentlig regi. Tre nyckelfrågor framstår då som centrala för den offentliga välfärden:

- Demokratisering och ökat inflytande
- Förbättrad kvalitet och mer resurser
- Minskade klyftor

Demokratisering och ökat inflytande handlar om att ta både anställda och de som använder välfärdstjänsterna på allvar och ge dem reellt inflytande över verksamheten. Vi ska gå ut och fråga dem som berörs hur de vill förbättra verksamheterna. Kommer vi i maktställning ska vi skapa strukturer och processer för personalen att öka inflytandet och möjligheterna att utveckla sitt arbete. Det kräver en decentralisering av besluten och kan inte förverkligas enbart genom politiska beslut – facket har också en central roll som pådrivande kraft.

Att förbättra kvaliteten handlar om att den offentliga sektorn måste framstå som både en

¹ WHO: *Utjämna hälsoskillnaderna inom en generation. Jämlikhet i hälsa genom påverkan av de sociala bestämningsfaktorerna*. Statens Folkhälsoinstitut 2008.

föredömlig arbetsgivare och som den bästa leverantören av välfärdstjänster. Offentliga sektorn ska upplevas som så positiv att privatisering blir ointressant för anställda och brukare. Avgörande blir hur väl vi lyckas med arbetet att öka demokratin och inflytandet. Innovation och kreativitet ska uppmuntras. En förutsättning är att välfärden får tillräckligt med resurser.

Minskade klyftor handlar om en jämlik välfärd som är lika bra för alla oavsett var man bor. Det handlar också om en välfärd som ger alla samma förutsättningar oavsett bakgrund. Behoven ska vara vägledande. Skolan ska kompensera för sociala skillnader, inte förstärka dem. Sjukvården ska minska de enorma klasskillnaderna i hälsa, t ex i förväntad livslängd, inte fördjupa skillnaderna mellan olika grupper. Välfärden ska vara tillgänglig och inbjudande för alla. Välfärden ska finansieras via skatter och avgifterna ska vara så låga som möjligt. Verksamheten ska genomsyras av mångfald, tolerans och öppenhet ska genomsyra. Riktig valfrihet ska eftersträvas, d v s verksamheten ska anpassas efter individens önskemål och behov. Vi fortsätter samtidigt att rikta skarp kritik mot den pågående utförsäljningen, bland annat för att det innebär att skattemedel skänks bort till privata företag och för att det omöjliggör de offensiva satsningar vi vill använda offentliga sektorn till.

Det är i stor utsträckning en myt att offentlig sektor är ineffektivare än privata företag. Ofta är det tvärt om. Det innebär inte att det saknas skäl att öka effektiviteten ytterligare även inom offentligt finansierade verksamheter. Men effektivitet och produktivitet måste definieras i förhållande till uppgiften – att ge service av så hög kvalitet som möjligt till dem som behöver den. Att behandla fler patienter på kortare tid är ingen effektivisering om det sker till priset av sämre behandling och ökade risker. Att däremot organisera vården så att vårdpersonalen kan använda mer av sin arbetstid till patienterna och mindre till administration kan vara en stor effektivitetsvinst.

Privatiseringens många former

Privatiseringen av allmän egendom genomförs i många former som måste bemötas på olika sätt. Nedanstående exempel är hämtade från Stockholms stad, men har motsvarigheter i många andra kommuner.

Utförsäljning

Gemensamt ägd mark, byggnader, bolag, bostäder säljs till privatpersoner eller bolag.

Den borgerliga majoriteten i Stockholm har en lång säljlista. Bara under 2008 sålde de tre allmännyttiga bolagen cirka 6000 lägenheter till bostadsrättsföreningar. Ytterligare många tusen har anmält intresse att köpa, varav de allra flesta i innerstaden. Cirka 5000 lägenheter har sålts till privata bolag.

Centrumkompaniet, med tio centrumanläggningar och 1200 lägenheter i Stockholm, har sålts till det engelska bolaget Boulton.

Studentskrapan med cirka 800 studentbostäder samt butiker har sålts, liksom Parkab AB, delar av bolagen Stockholm Vatten (ledningsnät och forskning) och Stockholms Hamn stuveverksamheten. Man har sålt stora markinnehav utanför kommungränsen samt många tomter och fastigheter i centrala staden.

Utförsäljningar är ofta i praktiken oåterkalleliga.

Entreprenad

Verksamheten konkurrensutsätts och sedan gör man avtal med en entreprenör att driva den, med bidrag från kommunen.

Den borgerliga majoriteten har beslutat att all verksamhet i staden utom myndighetsutövning ska konkurrensutsättas och upphandlas: äldreboenden, parklekar, fritidsgårdar, verksamhet för funktionsnedsatta, gatustädning etc. Alla stadsdelsnämnder har en "aktivitetsplan" för hur snabbt dessa upphandlingar ska ske. Vissa nämnder tillåter kommunen att lägga ett eget bud, andra inte. Avtalet kan skrivas på ett visst antal år. Om entreprenaden avbryts i förtid får kommunen betala skadestånd. Man kan dock ta tillbaka verksamheten i kommunal regi, om utföraren inte lever upp till avtalet. Så har skett med några äldreboenden i staden.

I dag är det några stora, börsnoterade företag, Aleris, Caphio och Carema, som dominerar marknaden för äldreomsorg och sjukvård.

Denna verksamhet kan återtas i kommunal regi, men det kan dröja tills avtalen går ut innan det är möjligt.

Avknoppning

Innebär att personalen få ta över en verksamhet, utan upphandling.

Avknoppning har uppmuntrats starkt av den borgerliga majoriteten i Stockholms stad, som har inrättat ett särskilt "avknoppningskansli". Våren 2009 har avknoppningen av skolor tillfälligt stoppats sedan länsrätten kritiserat några fall. Ett känt fall är Tibble gymnasium, där Täby kommun fälldes i kammarrätten för att ha sålt skolan alldeles för billigt till rektorn som tog över.

I Stockholm har hittills tio förskolor och sex äldreomsorgsenheter avknoppats. Kammarrätten har gett kommunen bakläxa för hanteringen vid avknoppning av hemtjänsten i Rågsved och Hagsätra. Flera exempel finns på att avknoppade verksamheter efter några år har sålts vidare och då övertagits av något av de stora bolagen.

Avknoppade verksamheter går inte att återta (om de inte utbjuds till försäljning och kommunen är beredd att betala aktuellt marknadspris).

Utmaningsrätt

Innebär att vem som helst ska kunna "utmana" vilken kommunal verksamhet som helst, som då måste räkna fram ett anbud.

Utmaningsprocessen är tidsödande och resurskrävande men måste alltså göras, även om

det sedan inte blir aktuellt att någon privat entreprenör tar över.

Aktuella exempel på avknoppning efter utmaning finns från t.ex. stadsdelsnämnden i Vanför där flera utmaningar, av fritidsgårdar, äldreboenden och konsumentverksamhet förekommit. Utmaningarna har i flera fall resulterat i att man har gjort ändringar i aktivitetsplanerna, till exempel tidigare lagat redan planerade upphandlingar.

Avknoppningar efter utmaning går liksom vid ”vanliga” avknoppningar inte att återta annat än genom återköp vid eventuell vidareförsäljning.

Privata verksamheter som drivs med skattemedel

Den fria etableringsrätt som finns på vissa områden innebär att privata företag ges rätt till automatisk finansiering genom skattemedel.

Privata förskolor får automatiskt kommunala bidrag per barn. Privata skolor får inrättas efter godkännande av Skolverket, medan det är kommunen som sedan måste betala skolpengen. I Stockholm är ca en tredjedel av förskolorna privata. Ca 20 procent av grundskoleeleverna och ca 30 procent av gymnasieeleverna går i privata skolor och andelen växer.

Dessa privatdrivna verksamheter kan kommunen inte ta över men genom lagändring är det möjligt att ge kommunerna beslutanderätt över finansieringen.

Privatägda och privat finansierade verksamheter

Inom vård, skola och omsorg har det funnits mycket få ”helprivata” verksamheter, verksamheter som alltså inte får skattemedel, utan finansieras på marknadsmässiga villkor av brukarna. Två aktuella exempel är Barnsjukhuset Martina och cancerkliniken Ray Clinic i Knivsta, som nu gått i konkurs. Avsikten är att patienterna ska ta dyra privata försäkringar för att snabbt kunna få tillgång till vård i privat regi. Även om det handlar om ”vanliga” företag som säljer tjänster på marknadens villkor, bygger affärsidén ofta på att landstinget ska köpa vårdplatser för att täcka sin kapacitetsbrist.

Med en väl fungerande offentlig vård och ett generellt sjukförsäkringssystem försvinner större delen av marknaden för denna typ av företag.

Situationen i Stockholms läns landsting

I landstinget är i princip all kollektivtrafik utlagd på entreprenad. Av sjukvårdens 40 miljarder går idag drygt 9 miljarder, eller 23 procent, till privat drift.

Andelen privat vård varierar inom olika områden:

- Primärvård 56 procent
- Geriatrik 80 procent
- Psykiatri 35–40 procent
- Därtill kommer 800 privata specialister

S:t Görans akutsjukhus är sålt (och Folkpartiet har aviserat att Danderyds sjukhus är nästa akutsjukhus på tur till försäljning.) Det har öppnats för privata vårdgivare inne på sjukhusen

och man har gjort det möjligt för sjukhusen att ta emot patienter som betalar privat. Sjukhusen riskerar att bli vårdgallerior.

Allt mer vård samlas till de stora bolagen. Carema har tolv vårdcentraler. Capio har S:t Göran och köper nu in sig på vårdcentraler. Just nu (våren 2009) äger Capio två vårdcentraler, men kommer snart att ha många fler. Bakom de stora vårdbolagen finns ofta riskkapitalister men även försäkringsbolag i ägarstrukturen. De privata försäkringsbolagens förhoppning är att vi på sikt ska införa ett helt annat finansieringssystem för sjukvården, nämligen privata vårdförsäkringar. Denna utveckling understöds redan nu av den borgerliga majoriteten då de öppnar för privata vårdgivare inne på sjukhusen och för patienter som betalar med privat sjukförsäkring.

Privatiseringarna börjar nu få en så stor omfattning att det underminerar det offentliga möjlighet att driva en god vård. "Vårdval Stockholm", där ersättning ges per besök, medför att privata vårdgivare ges incitament att koncentrera sig på patienter med enkla, snabbt behandlade åkommor. Människor med mer komplex sjukdomsbild, och/eller språksvårigheter som kräver tolkning och därmed tar mer tid, hänvisas till den offentliga vården. Systemet har också lett till en tydlig snedtablering med betydligt fler läkare per invånare i välbärgade stadsdelar, än i fattigare områden där behoven är större.

EU – ett hot mot välfärden

Det finns ytterligare ett hot mot den generella välfärden i Sverige och det är Europeiska Unionen. Man brukar säga att 60–70 procent av en kommun eller ett landstings beslut på ett eller annat sätt är beroende av EU:s regelverk. Särskilt tydligt är detta när det gäller lagstiftningen om offentlig upphandling, som sätter snäva gränser för hur det offentliga kan använda inköp av varor och tjänster för att påverka samhällsutvecklingen.

I EU är de fyra friheterna – kapitalets, varornas, arbetskraftens och tjänsternas fria rörlighet – överordnade all lagstiftning. Där håller man till exempel som bäst på att se över socialförsäkringarna i syfte att harmonisera dem över hela Europa. Om så sker kan det direkt eller åtminstone indirekt påverka vårt välfärdssystem.

Man måste komma ihåg att man i andra delar av Europa har en helt annan inställning till vem som ska ha ansvaret för t.ex. vård och omsorg. Endast omkring 25 procent av invånarna i Spanien och Italien anser att det är samhällets sak att ta ansvaret för vården av äldre, i Mellan-europa är siffran cirka 50 procent, medan vi i Norden till 80 procent vill ha offentlig äldrevård.

Flera EG-domar har slagit fast att i princip alla tjänster har ett allmänt ekonomiskt intresse och därför ska konkurrensutsättas, alltså även den offentliga sektorns tjänster. 2008 föreslog EU-kommissionen i det s.k. sjukvårdsdirektivet (officiellt patientrörlighetsdirektivet) att vård och omsorg ska ut på marknaden. Det innebär att det kanske bara är en tidsfråga innan EG-

domstolen beslutar att den svenska offentliga sektorn är ett konkurrenshinder. Då är risken stor att EG-domstolen i nästa steg genomför en tvångsprivatisering av svensk sjukvård.

Genom sjukvårdsdirektivet har vi ett "Vårdval Europa", där både svenska läkare och politiker förlorar insyn och makt över vården. Den kommer i förlängningen att helt styras av efterfrågan, dvs. plånbokens storlek, och inte av behov.

Nästa steg på EU-agendan är naturligtvis att alla sjukhus också privatiseras. Då skulle EU:s konkurrensregler gälla fullt ut och alla europeiska vårdföretag ha lika rätt till statlig ersättning. Och svenska sjukvårdspolitiker skulle bli helt maktlösa.

Enligt EU:s fördrag har medlemsstaterna det fulla ansvaret för hälso- och sjukvård. Ett sådant ansvar är inte förenligt med en i princip fri och privatiserad sjukvårdsmarknad. Det är därför strategiskt avgörande att sjukvårdssektorn hålls fri från den kapitalistiska marknadslogiken.

Argument mot privatisering

Skattepengar går till vinster i privata företag

Privatiseringarna innebär att alla skattebetalare är med och betalar vinster åt ett antal aktiebolag och deras ägare. En del av de pengar som ska gå till exempelvis skolbarn, äldre eller sjuka hamnar istället i kassakistan hos bolag som Carema, Attendo Care och Kunskapsskolan. Bakom flera av de största bolagen står riskkapitalbolag. Det här är bara en del av en större samhällsutveckling som inneburit att pengar överförts från offentlig sektor till det privata näringslivet. Skattesänkningar för företag, privatiseringar och en växande försäkringsmarknad innebär sammantaget att den offentliga sektorn trängts tillbaks och marknadskrafterna brett ut sig. Ett fåtal är vinnare – majoriteten förlorare.

Vinstkraven går ut över personal och verksamhet

Vinsten måste tas någonstans ifrån. Kostnaderna måste minskas så att kommunens eller landstingets betalning räcker också till den avkastning som ägarna förväntar sig. Ofta innebär det att färre anställda ska göra jobbet på kortare tid. Inom äldreomsorgen finns skrämmande exempel på att vinstkrav lett till ren vanvård. Samtidigt finns det också exempel på att mer resurser tillfälligt skjutits till vid en privatisering för att ge lyckade exempel som kan användas för att lättare vinna framtida entreprenader, vilket gör att effekterna varierar.

Demokrati och insyn minskar

Privatiseringarna urholkar demokratin på flera sätt. Om man säljer ut en verksamhet till ett privat företag kan man inte längre rösta på politiker som har något inflytande över den. Företagsledningen ansvarar inför aktieägarna, inte inför medborgarna. Ju mer som privatiseras,

desto mindre värde får rösträtten och demokratin. På olika sätt minskar också möjligheten till insyn och kontroll för de anställda, de som utnyttjar verksamheten och för medborgarna i allmänhet. I offentlig verksamhet gäller offentlighetsprincipen, vilket innebär att vem som helst kan kontrollera hur verksamheten sköts, hur ekonomin ser ut och vilka planer man har inför framtiden. Tjänstemännen har skyldighet att svara på frågor och ta fram information. När en verksamhet privatiseras ersätts öppenheten av hemlighetsmakeri. De handlingar som förut var offentliga ses nu som affärshemligheter. Den yttrande- och meddelarfrihet² som offentliganställda har försvinner om en verksamhet privatiseras.

Möjligheterna att driva en rättvis välfärdspolitik försämras

Vi arbetar för en välfärdssektor där medborgare, anställda och brukare kommer till tals och där välfärden görs till en del av en levande lokaldemokrati. Vi tror på möjligheterna att minska klyftorna i samhället, t.ex. genom skolor med hög kvalitet för alla och en förebyggande hälsovård som minskar hälsoklyftorna. För varje enhet som privatiseras försvåras detta. Samordning ersätts av konkurrens och de gemensamma resurserna kan inte längre styras politiskt för gemensamma ändamål. Den kompetens som finns i landsting och kommuner urholkas. Blir de gemensamma resurser vi har till förfogande för små går det inte längre att garantera kvaliteten i vården. Detta blir särskilt allvarligt vid kriser och katastrofer, då samordningen av resurserna är ett absolut krav.

Onödig administrativ börda

När så mycket kommunal verksamhet som möjligt ska privatiseras sväller byråkratin. En mängd arbetstid används för att jämföra anbud, sköta förhandlingar, skriva avtal och följa upp avtal. När kommunen och landstinget inte längre tar hand om verksamheten själva måste de istället öka resurserna för att kontrollera att alla avtal följs. Ofta leder upphandlingarna också till tidsödande och dyra rättsliga efterspel. Med en mängd olika avtal som löper på olika långa tidsperioder och ständigt ska upphandlas och förhandlas om och med en verksamhet som splittras upp på olika utförare, försvåras överblick och planering, vilket också kräver ökad byråkrati.

Medborgarservicen minskar

Upphandling och outsourcing av funktioner som växel, reception och mathållning försämrar service och möjligheterna att samverka. Det blir betydligt svårare för medborgare att få kontakt med rätt instanser. Ett belysande exempel på detta är när färdtjänstväxeln lades ut på ett företag i Moldavien, som naturligtvis saknade all lokalkännedom. Resultatet blev språkförvirring, missförstånd och bilar som skickades kors och tvärs. Till slut blev det för mycket protester och den borgerliga majoriteten tvingades säga upp avtalet i förtid.

² Meddelarfriheten innebär att man som offentliganställd har rätt att anonymt lämna uppgifter till media (även i viss utsträckning sekretessbelagda uppgifter). Mediaföretaget eller journalisten får inte avslöja uppgiftslämnarens identitet och en offentlig arbetsgivare är förbjuden att försöka ta reda på vem som lämnat ut uppgifterna (efterforskningsförbudet). Dessa regler gäller inte i privata företag.

Klassklyftor och segregation ökar

Privata företag, vare sig det gäller vård, skola eller bostäder, saknar intresse av att fördela resurserna rättvist. Ofta är istället intresset det omvända: att slippa de tunga fallen och de problemtungda områdena, där det är svårt att göra vinst. Privatiseringar innebär därför ofta att resurser snedfördelas på ett sätt som förstärker klasskillnaderna i samhället. Tillgången på primärvård har blivit allt mer ojämnt fördelad och stämmer inte alls överens med behoven. Vårdbehovet är större i områden där många har tunga arbetaryrken och arbetslösheten är hög, än i välbärgade områden där medelklassyrken dominerar. Genom fri etablering finns det inget som styr läkarna dit behoven finns och de söker sig istället gärna till innerstan och mer välbärgade förorter. När det gäller bostäder innebär utförsäljningen av allmännyttan att det snart inte finns några hyreslägenheter kvar i innerstan. Alla som inte kan ta lån på flera miljoner stängs ute från bostadsmarknaden.

Kostnaderna ökar

Privatiseringsanhängarna hävdar ofta att marknaden gör att privat vård eller utbildning blir bättre och billigare. Detta är en myt. Privatisering driver tvärtom upp kostnaderna och ger ofta sämre kvalitet. Internationella jämförelser visar att länder som satsat på privat vård har högre totala kostnader och sämre hälsoutfall än länder där vården är offentlig. I USA har man jämfört vinstdrivande sjukhus med sådana som drivs utan vinstintresse eller är offentliga. De vinstdrivande ger sämre vård vid likartade sjukdomar.

Privat verksamhet är kostnadsdrivande på flera sätt. Ett vanligt sätt att öka vinsten är att ägna sig åt det som i USA kallas ”cherry-picking”, ungefär plocka russinen ur kakan. Man sorterar bort de sjukaste patienterna eller elever med särskilda behov, som får tas hand av den kvarvarande offentliga verksamheten som belastas med högre kostnader.

Inom privat, vinstmotiverad verksamhet finns ingen anledning att avstå från att ge onödig vård om man kan få betalt för den. I USA är det till exempel mycket vanligare med kejsarsnitt än i länder där sjukhusen drivs i offentlig regi. Skälet är att kejsarsnitt ger en större intäkt och bättre marginaler än en vanlig förlossning. Inom ramen för Vårdval Stockholm har man börjat sätta patienter på extra återbesök utan medicinska skäl eftersom det ökar intäkterna.

Inom privat verksamhet finns inget intresse att sprida kunskaper som kan användas för att effektivisera verksamheten. Tvärtom behåller man kunskapen som en företagshemlighet för att kunna öka sin egen vinst. Detta är särskilt allvarligt inom sjukvården där det är viktigt att alla får del av nya rön som medför bättre hälsa och effektivare verksamhet.

Privatisering skapar onödig byråkrati genom att man måste bygga upp nya organisationer för kontroll och upphandling. I och med att nya aktörer kommer in på arenan bryts ofta gamla kontaktmönster och lokalt förankrad kompetens går förlorad. Inom privat verksamhet minskar intresset för förebyggande verksamhet eftersom detta ses som en onödig kostnad som dessutom minskar den framtida vinsten.

Exempel 1: Skolan

Segregation

Föräldrar med hög inkomst och hög utbildning väljer i mycket större grad friskolor – eller de privat drivna skolorna som vi föredrar att kalla dem³ – än föräldrar med låg inkomst och låg utbildning. I socialt utsatta områden leder det ofta till en negativ spiral som förstärker boendesegregationen. Resursstarka föräldrar flyttar sina barn till skolor med högre status, vilket samtidigt leder till att andelen elever med behov av extra stöd ökar i skolor med lägre status. Även för gymnasieskolorna har skillnaderna i status mellan olika skolor tilltagit markant. Konkurrensen om de attraktiva gymnasieplatserna gör att elevernas resvägar ökar och att stora områden helt kan komma att sakna gymnasieskola när dessa väljs bort.

Ojämlig konkurrens

Privat drivna skolor kan bestämma hur många elever de vill ta in och se till så att lokaler och personal används optimalt. De kommunala skolorna är däremot skyldiga att ta emot alla elever i närområdet och får därför stora problem att planera verksamheten eftersom de aldrig vet hur många elever de har nästa termin, eller ens nästa vecka. Om en elev hoppar av en privat skola är den kommunala skolan alltid skyldig att ta emot eleven. Ibland går friskolor i konkurs. Det blir den kommunala skolans sak att lösa situationen. Det förekommer också att elever avvisas från privat drivna skolor för att de anses vara alltför resurskrävande. Återigen läggs ansvaret på den kommunala skolan. För de kommunala skolorna innebär detta hastiga förändringar och brist på långsiktighet. Klasser slås ihop på grund av elevbrist eller delas för att fler elever än beräknat droppas in.

En långsiktig planering försvåras

Eftersom kommunen är skyldig att finansiera en godkänd privatskola blir det svårt att planera skolkapaciteten. En ny, privat skola tar elever och resurser från den kommunala skolan, som sällan har möjlighet att snabbt minska sina egna lokaler och lärartjänster i motsvarande grad. När elevantalet minskar och det behövs färre skolor är de privat drivna skolorna fredade, även om det skulle vara mest rationellt att lägga ner någon av dem.

Vinstkrav som går ut över verksamheten

Då privat drivna skolor är helt skattefinansierade är det ur dessa pengar vinsten måste tas. Ofta tvingas lärarna till mer arbete, ibland också till lägre lön. Lärartätheten liksom andelen behöriga lärare är betydligt lägre i privat drivna skolor. Det är vanligt att privat drivna skolor sparar in på sådant som gymnastik- och musiksalar, skolgårdar, skolbibliotek, skolhälsovård och kuratorer.

³ Egentligen borde de *kommunala* skolorna och inte de privata kallas för friskolor, eftersom de är fria från den kommersialisering som präglar merparten av de privat drivna skolorna. De är också fria från religiös påverkan som endast finns i privat drivna skolor. De privat drivna skolorna är dock friskolor såtillvida att de är "fria" från krav att ha skolgård, skolbibliotek, slöjdsal, matsal etc. – alltså frihet ur ett företagarperspektiv och inte ur ett elevperspektiv.

Religiös indoktrinering

För många barn som är uppväxta i religiösa församlingar har skolan inneburit den enda möjligheten att möta människor med andra perspektiv och värderingar. För barnen som går i religiösa privat drivna skolor försvinner också den möjligheten.

Ägarkoncentration och likriktning

När friskolreformen genomfördes var ett argument att det skulle bli fler föräldrakooperativ. I verkligheten är två tredjedelar av alla privat drivna skolor aktiebolag, handelsbolag eller ekonomiska föreningar. De stora företagen, som Vittra och Kunskapsskolan, ökar hela tiden sina marknadsandelar. Inte heller har privat drivna skolor lett till pedagogisk mångfald. Mindre än 10 procent står för någon alternativ pedagogik. Istället är de flesta privat drivna skolor tämligen traditionella och betonar helt enkelt betyg och ordning och reda. Några privat drivna skolor satsar på att eleverna ska "söka egen kunskap", vilket i praktiken innebär nedbantade lärarresurser och att elever inte får den hjälp de behöver.

Möjligheten att driva en offensiv skolpolitik undergrävs

Målet måste vara att alla barn får en riktigt bra skolgång. För det krävs en offensiv skolpolitik som ställer höga krav på skolorna och som garanterar att alla barn får den kunskap de har rätt till, oavsett bostadsort eller social bakgrund. Privat drivna skolor löser upp det gemensamma skolsystemet och undergräver möjligheterna till en gemensam skolpolitik. Offentlighetsprincipen försvinner och elever och föräldrar kan inte längre bilda politisk opinion för att få ökat inflytande och påverka skolan. Enda möjligheten blir "att rösta med fötterna" och det blir upp till varje familj att göra det rätta valet för att trygga sina barns framtid.

Lokalsamhället slås sönder

Skolan är ofta navet i ett lokalsamhälle och ett viktigt sammanhållande kitt för invånarna. Barn får kompisar i närsamhället, föräldrar lär känna varandra och vuxna får kontakt med barn och ungdomar. När barn körs kors och tvärs genom Stockholm försvinner denna naturliga kontaktyta.

Exempel 2: Vårdval Stockholm – en orättvis vård i en ojämlik region

Stockholms län har stora ekonomiska och sociala klyftor. I de rikaste områdena är medelinkomsten är tre gånger högre än i de fattigaste.

Dålig hälsa har ett starkt samband med låg inkomst och en osäker social situation. Ohälsotalen är tre till fyra gånger så höga i bostadsområden i norra Botkyrka och på Järvafältet jämfört med höginkomstområden som Danderyd och Lidingö. Också andra uttryck för ohälsa som långvarig sjukskrivning och ökad dödlighet följer samma mönster.

Detta innebär att sjukvården får jobba under helt olika förhållanden i olika delar av länet. I områden med hög ohälsa ställs krav på att vården får resurser att jobba förebyggande och tid och möjligheter att jobba med patienter som har flera och mer komplicerade sjukdomar. Dessa olikheter har man tidigare försökt ta hänsyn till genom att ge mer resurser till mottagningar som jobbar med tyngre hälsoproblem och exempelvis behöver föra fler patientsamtal med hjälp av tolk. När landstinget själva drev sjukvården var det en självklarhet att försöka anpassa resurserna till behoven.

Den borgerliga majoriteten i Stockholms läns landsting införde "Vårdval Stockholm" den 1 januari 2008. I Vårdval Stockholm tar man ingen hänsyn till sociala skillnader i vårdbehov. Därmed bryter man i praktiken mot hälso- och sjukvårdslagen som stadgar att alla människor skall ha rätt till vård på lika villkor.

Effekter av Vårdval Stockholm

- Vårdval Stockholm innebär att sjukvården blir en marknadsvara istället för att fördelas efter behov.
- Vårdval Stockholm och privatiseringen av vården innebär att privata vårdbolag får fri etableringsrätt när det gäller vårdcentraler och husläkarmottagningar. Skattebetalarna får stå för notan.
- Vårdval Stockholm gör det lönsammare att etablera nya mottagningar där folk är ekonomiskt väletablerade och jämförelsevis friska, än i områden med hög sjuklighet och mångskiftande vårdbehov.
- Vårdval Stockholm gör det olönsamt att bedriva förebyggande verksamhet och ger inte primärvården något ansvar för lokalt hälsoarbete.
- Vårdval Stockholm driver på sikt upp sjukvårdskostnaderna och bidrar till att öka belastningen på akutsjukvården.

De hittillsvarande erfarenheterna av Vårdvalet har varit att mottagningar i de socialt mest utsatta områdena har fått kraftigt minskade inkomster. De nya privata mottagningar som tillkommit har i första hand hamnat i Stockholms innerstad och i socialt mer väletablerade förorter. Vårdvalet har inneburit en omfördelning av resurser från de sjuka till jämförelsevis friska och väletablerade.

Det är möjligt att förändra

– Exemplet Norge och
modellkommunerna

I Norge har vänstern och fackföreningsrörelsen ställts inför samma problem som i Sverige med hot om privatiseringar och marknadslösningar. Till skillnad från i Sverige kom man tidigt fram till att det inte räcker med att säga nej. Man måste erkänna att mycket är dåligt med den offentliga sektorn: den är ofta toppstyrd, många tycker att den är en dålig arbetsgivare och det finns uppenbara brister i kvalitén.

Om gemensamma välfärden ska kunna försvaras så är det nödvändigt att hitta nya arbetsformer och skapa en legitimitet för den offentliga sektorn. Fagforbundet (motsvarigheten till Kommunal) blev drivande i processen att ta fram nya arbetsformer. På andra håll finns beskrivet hur allianser byggdes upp och kravlistor drevs igenom underifrån, både i Trondheim och på riksplan i Norge⁴. Här ska vi bara rikta in oss på hur arbetet med att utveckla välfärden i praktiken går till.

Modellkommuner

1997 lanserade Fagforbundet idén med modellkommuner. Idén var följande:

- Ett trepartssamarbete skulle skapas mellan fackföreningar, politiker och tjänstemän. De bildar tillsammans en styrgrupp för att utveckla välfärdens kvalitet i kommunen.
- Avgörande i arbetet är att alla anställda bjuds in att komma med idéer och aktivt involveras i arbetet.
- Ett syfte med samarbetet är att utveckla välfärdstjänsterna så att brukarna och medborgarna verkligen upplever en skillnad.

⁴ Aron Etzler: Trondheimsmodellen; Radikala framgångshistorier från Norge och Nederländerna, Karneval förlag 2007, utvidgad upplaga 2008.

- Ett annat syfte är att utveckla arbetet och skapa goda arbetsplatser där inflytande och trivsel ökar och sjukskrivningen minskar.
- I arbetet ses kommunen som en helhet, där olika delar kan samverka och stärka varandra. Det är en styrka att det inte är konkurrens.
- Under den tid samarbetet pågår ska inga privatiseringar ske eller anställda sägas upp.
- I dag är det totalt tio kommuner som blivit modellkommuner. Den norska vänsterregeringen har lanserat begreppet kvalitetskommun, vilket i stort sett fungerar på samma sätt som modellkommunerna. Totalt ca 130 kommuner är kvalitetskommuner. En skillnad är att kravet på att inte privatisera tagits bort. I praktiken har det dock visat sig att inga privatiseringar gjorts i dessa kommuner heller, eftersom alla inblandade parter är så nöjda med modellen.

Utvecklingsvägledare och idéverkstäder

I modell- och kvalitetskommunerna arbetar man aktivt för att alla ska komma med goda idéer. Man säger att det är ”naivt att tro att idéerna vill yngle bare det blir inviterat till det”.

Detaljerna kan skilja sig från kommun till kommun, men ofta ser det ut så här:

- En projektledare har övergripande ansvar för att få igång idéarbetet.
- Projektledaren rekryterar 24 utvecklingsvägledare. Dessa är vanliga kommunanställda, från alla olika typer av verksamheter, som själva ansöker om att de vill delta.
- Utvecklingsvägledarna får tolv dagars utbildning och deltar kontinuerligt i seminarier och uppföljningar för att få påfyllning och inspirera varandra.
- När utvecklingsvägledarna blivit utbildade så får de som en del av sin tjänst, kanske tio procent, att vägleda förändringsarbetet. Utvecklingsvägledarna och projektledaren hjälper sedan till att ordna idéseminarier på olika arbetsplatser för att få igång processen bland de anställda. Det kan också bildas särskilda idégrupper med intresserade som kommer med förslag på hur en verksamhet kan utvecklas. När en idé väl är född kan de också hjälpa till med processen: hur förslaget konkretiseras och förankras. De hjälper till att ta nödvändiga kontakter och skapar projektgrupper för det fortsatta arbetet.
- För att utvecklingsvägledarna ska fungera som utomstående bollplank och stöd så vägleder de aldrig sina egna arbetskamrater utan får gå in i andra verksamhetsområden. En utvecklingsvägledare från hemtjänsten kan få gå in i tekniska nämnden, en från förskolan kan få gå in på gruppboendet osv. Utvecklingsvägledarna arbetar alltid i par för att kunna stötta varandra.
- Viktigt i arbetet är att alla idéer tas på allvar och prövas. Många idéer rör den enskilda arbetsplatsen och kan beslutas och genomföras direkt, lokalt. Andra mer omfattande idéer värderas av styrelsen i trepartssamarbetet.
- I Trondheim har staden också anordnat en stor idéverkstad där fackliga representanter

och chefer från alla arbetsplatser deltagit och provat en mängd arbetsformer för att bli inspirerade av varandra.

Exempel på genomförda förändringar

Städavdelningen Moss

I Moss kommun finns en central städavdelning som sköter städningen på kommunens olika verksamheter. Under en idéverkstad kom en mängd idéer fram på hur de anställda ville utveckla arbetet. Kring tre frågor bildades projektgrupper vilket ledde till följande förändringar:

- Det fanns tidigare många deltidsanställda som ville gå upp till heltid. Samtidigt var det svårt att få tag på vikarier. Lösningen blev att bilda en egen vikariepool med egna anställda som på så sätt också fick heltidstjänster.
- Många lokaler är byggda utan tanke på att de behöver städas. Det beslutades därför att representanter för städarna skulle vara med vid nybyggen och ombyggnationer för att bidra med sin kunskap.
- En stor del av de anställda talade andra språk än norska. För att dessa skulle lära sig språket bättre ordnades undervisning i norska under arbetstid, som en del av jobbet.

Förskola Sørum

Utifrån en idéverkstad där alla förskolor i Sørum deltog bildades flera projektgrupper, bland annat för att förbättra föräldrarnas delaktighet och inflytande, för att utveckla de anställdas kompetens och för att förbättra samarbetet mellan förskolorna. En grupp bildades där representanter för alla förskolor ingick. Dessutom bildades lokala grupper på varje enskild förskola. Några av förskolorna valde att också ta in föräldrarna i projektgrupperna.

Renhållning Steinkjer

Sophämtarna i Steinkjer tog initiativ till att kommunen köpte in en ny sopbil, som det räckte att en person skötte. En automatisk arm ersatte de tunga lyften. Det unika med projektet var att de anställda tog initiativ till en förändring som innebar att tjänsterna kunde minskas. Det kompensades genom att renhållningsarbetarna fick rotera mellan olika arbetsuppgifter och fler personer kunde arbeta med sopsortering.

Gruppboende i Steinkjer

På ett gruppboende i Steinkjer för personer med olika funktionshinder tog personalen initiativ till en mer flexibel schemaläggning, där också brukarnas önskemål om olika fritidsaktiviteter och social samvaro togs med i planeringen. Utvärderingarna visade att både personalen och brukarna trivdes bättre när de fått mer att säga till om.

Brandförsvaret i Trondheim

Många förändringar som kommit till stånd handlar om att förändra organisation eller arbetsrutiner, eller om att samarbeta på nya sätt. Det finns dock även exempel på fiffiga tekniska lösningar som underlättar arbetet. I Trondheim togs ett initiativ att samordna brandförsvaret med kommunens vattenverk, så att de skulle kunna samordna utrustningen mer. Kartorna samordnades och brandförsvaret fick tillgång till alla stadens pumpar. I projektet ingår också att byta ut brunnslocken till en smartare lösning, som kommit från de anställda, som gör att locken går snabbare att öppna.

Det här är bara några exempel på projekt. På Trondheims hemsida listas t.ex. en lång rad både avslutade och pågående projekt inom trepartssamarbetet: bättre träningsmöjligheter för anställda, fler män inom förskolan, omorganisering av biblioteken, förbättra utemiljön vid ett sjukhem, förbättrad konsthållning inom förskolan osv⁵.

Lärdomar vi kan dra

Självklart kan vi inte kopiera några modeller rakt av. I Norge har fackföreningsrörelsen varit den pådrivande kraften bakom förändringarna. I Sverige saknar vi än så länge en motsvarande kraft. Det är dock några erfarenheter som vi tror vi kan ta till oss. En lärdom är vikten av ett positivt projekt där vi tar initiativet och visar att vi vill något nytt och kvalitativt bättre med välfärdstjänsterna. En annan lärdom är att vi måste gå ut aktivt och skapa inflytande. Det räcker inte att be anställda att komma med idéer eller att efterfråga medborgarförslag. Många av arbetssätten från Norge borde vara tillämpliga i Sverige också:

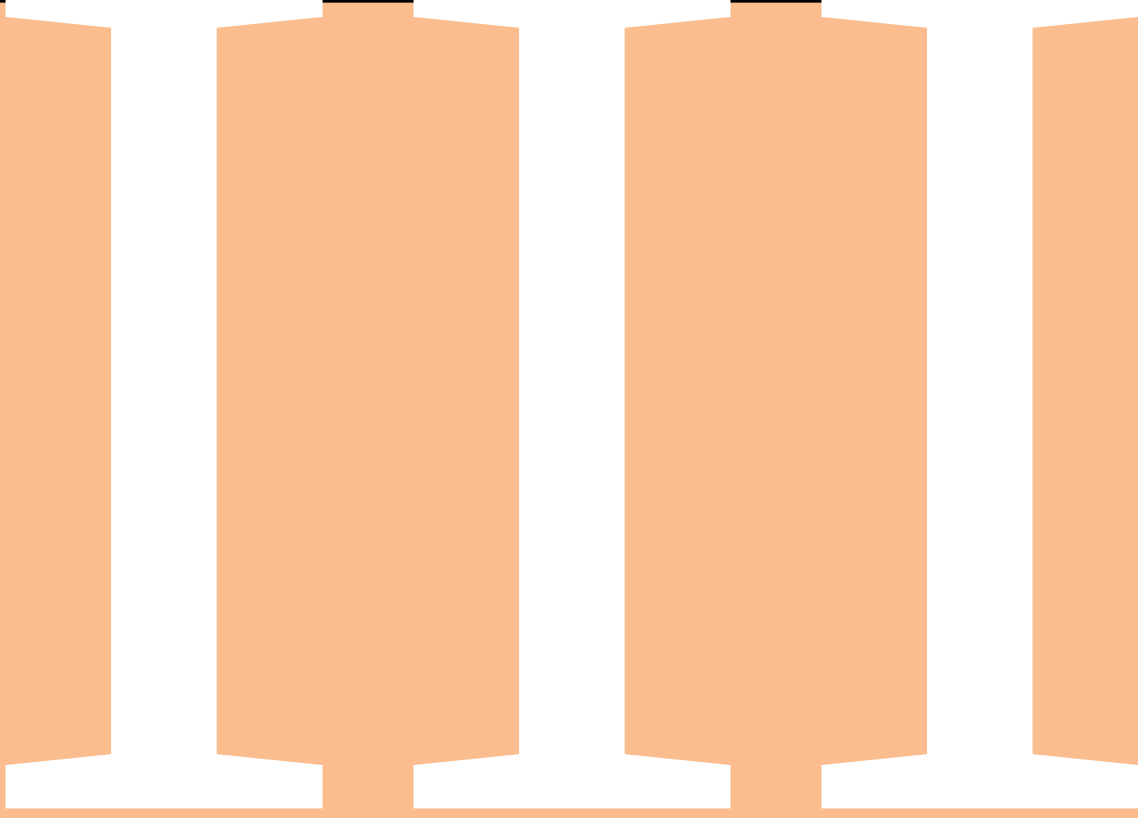
Att anställa tjänstemän i landstinget, kommunen eller stadsdelen med uppgift att driva på utvecklingen mot mer demokrati och medbestämmande.

Att rekrytera utvecklingsvägledare bland de kommunalanställda som får som en del av sin tjänst att handleda andra personalgrupper. Att ge dessa utvecklingsvägledare ordentlig utbildning och skapa nätverk där de kan inspirera och peppa varandra.

Att utveckla spännande forum där vi visar att vi verkligen tar de anställda och brukarna på allvar, såsom idégrupper och idéverkstäder.

När det gäller anställda har många kommuner i Norge hunnit långt, däremot har inte brukare och medborgare involverats i samma utsträckning. Här finns det anledning för oss att gå längre. Öppna idéverkstäder inom olika verksamhetsområden i en kommun eller i en stadsdelsnämnd och projektledare med syfte att involvera olika brukargrupper, är bara två exempel på vad vi skulle kunna göra.

⁵ <http://www.trondheim.kommune.no/3-partsamarbeidet/>

Handlingsplan

Lyssna på dem som kan!

I vårt utåtriktade arbete ska vi givetvis kritisera privatiseringarna, marknadsanpassningarna och utförsäljningarna, men vi ska först och främst tala om vad vi vill med den gemensamma, offentligt finansierade och organiserade välfärden.

När vi tar reda på hur vi vill utveckla välfärden så ska vi arbeta med ett underifrånperspektiv. Vi måste se till att verkligen nå ut till människor i deras vardag, på arbetsplatser och i bostadsområden. Vi vill ha ”stora öron – liten mun” och lyssna på de anställdas idéer om vad som behöver göras för att komma tillrätta med problem eller för att göra verksamheten bättre. Det gäller att hitta konstruktiva, spännande idéer.

Arbetsuppgifter

- Partiföreningar, parlamentariska grupper och enskilda medlemmar uppmanas bidra med positiva exempel på förändringar inom offentlig sektor och medverkan från anställda/brukare
- Sprida information om vad som sker i Stockholms län i och med privatiseringarna
- Inrikta kritiken på några symboliska områden – förslagsvis vinstdrivande bolag och riskkapitalbolag inom vård och omsorg samt religiösa skolor och missbruksvård.
- Ta fram ett kampanjmaterial med förslag på aktiviteter, affischer, flygblad, insändare, etc, så att det blir så enkelt som möjligt att ansluta sig till arbetet.
- Ett tydligt uppdrag ges till partiföreningarna om att de ska gå ut till anställda och brukare och inleda dialog (jmf nedan).

Bygg allianser!

Vi har lärt oss hur viktigt det är att facket agerar som en självständig politisk kraft och driver välfärdsfrågorna. Vi ska på alla sätt visa oss öppna för dialog och samarbete med olika fack och visa att vi vill lyssna på fackens idéer och förslag.

Vi ska även bygga allianser med andra krafter. Vi ska aktivt stötta nätverket Gemensam Velfärd samt uppmuntra Vänsterpartister till aktivitet i nätverket och att driva dessa frågor i sina fackliga organisationer.

Vi ska samverka med Socialdemokraterna och Miljöpartiet, såväl i opposition som där vi ingår i majoriteten. Vi behöver ta fram några tydliga välfärdspunkter som vi kan enas om. Att öka medarbetar- och medborgarinflytandet och konkretisera hur det kan gå till är en viktig del av det samarbetet.

Arbetsuppgifter

- Tillsammans med fackliga utskottet ta fram riktlinjer för hur vi kan öka utbytet med de fackliga organisationerna.
- I dialog med representanter i olika parlamentariska församlingar ta fram punkter som vi tror att vi kan agera gemensamt med S och MP för.
- Utveckla nya lokala allianser mellan partiet och olika progressiva krafter.

Vad vi vill göra

Vi ska driva följande välfärdsfrågor

Stopp för privatiseringar av alla slag, med prioritet för vinstdrivande bolag.

Ökad insyn och kontroll i upphandlade verksamheter.

Krav på att personalen i all skattefinansierad verksamhet har **kollektivavtal och full meddelarfrihet**.

Återkommunalisering – partiets företrädare i de olika parlamentariska församlingarna måste se över vad som är möjligt att ta över och utarbeta strategier för vad som ska prioriteras.

Köpa strategiska fastigheter och markområden för gemensamt bruk. Kommuner och lands-ting kan med sina samlade resurser köpa in strategiska fastigheter och markområden för medborgarnas bästa.

Demokratisera den offentliga sektorn. Satsa på modellkommunmetodik och ge de anställda mer inflytande. Arbeta aktivt för att få fram idéer och förverkliga dessa. Vi ska visa att vi tar de anställda på allvar och satsar på arbetsmiljö, medbestämmande och kreativitet. Samtidigt ska vi visa medborgarna att tjänsterna blir bättre.

Kooperativ drift ska vi se som något positivt men det ska inte behöva tvingas fram för att undvika att istället vinstdrivande företag tar över verksamheten.

Använda stadsdelsnämnder (eller motsvarande) för lokal demokrati och arbeta aktivt för att få in idéer från medborgarna i stadsdelarna.

Hitta kanaler att också engagera brukare av olika tjänster att få inflytande över dessa och att få människor som bor i olika områden att kunna påverka sin närmiljö (många idéer om detta finns redan i våra budgetförslag). Här kan vi också använda metoderna ovan.

Kräva mer resurser. Välfärden behöver mer resurser. Offentliga sektorns andel av BNP har minskat de senaste decennierna. Detta har lett till minskad personaltäthet, större barngrupper, sämre kvalitet, massjukskrivningar på grund av belastningsskador m.m. Dessutom måste lönerna höjas i offentlig sektor.

Minska klyftorna. Alla ska ha lika tillgång till en välfärd efter behov med hög kvalitet. I Stockholms län landsting måste vi verka för att Vårdval Stockholm rivs upp så snabbt som möjligt, eftersom detta system fördelar resurserna å ett extremt orättvist sätt. Istället behövs ett fördelningssystem som utgår från människors vårdbehov.

I vår roll som arbetsgivare verka för bättre villkor och större inflytande för de anställda.

- Vi kan pröva att använda några av verktygen från de norska modellkommunerna, t.ex.:
- Satsa på utvecklingsarbete. Anställ tjänstemän i landstinget, kommunen eller stadsdelen med uppgift att driva på utvecklingen mot mer demokrati och medbestämmande.
- Rekrytera utvecklingsvägledare bland de kommunalanställda som får som en del av sin tjänst att handleda andra personalgrupper. Att ge dessa utvecklingsvägledare ordentlig utbildning och skapa nätverk där de kan fortsätta inspirera och peppa varandra.
- Satsa på kompetensutveckling som ger personalen redskapen att själva driva och utveckla sin arbetsplats.
- Utveckla forum, idéverkstäder och idégrupper för anställda och brukare.
- Föreslå att politiker, förvaltningsledning och fack åker på studieresa till en modellkommun i Norge.
- Se över om man kan ha en norsk modellkommun som vänort för erfarenhetsutbyte.

Uppdrag till partiföreningarna:

Operation stora öron – liten mun

Vi ska stå för en offensiv välfärdspolitik där vi tar alla anställda och brukare på allvar. Första steget är att ta reda på vilka idéer de anställda har. Vi ska ha stora öron och lyssna ordentligt. I opposition hjälper det oss att utveckla alternativen. I majoritet måste vi visa att vi tar ansvar som arbetsgivare och verkligen strävar efter ökat inflytande och medbestämmande.

Uppdraget

Varje förening väljer ut en verksamhet i sin kommun/stadsdel och bokar in ett besök. Det kan röra sig om skola, äldreboende, bibliotek, fritidsverksamhet, socialtjänst, förskola mm. Har ni möjlighet kan ni naturligtvis besöka fler verksamheter.

- Be att få tid med personalgruppen och/eller de lokala fackliga företrädarna.
- Lyssna på de anställdas idéer om vad som behöver göras för att komma tillrätta med problem eller för att göra verksamheten bättre. Vilka konstruktiva och spännande idéer finns bland dem som är direkt berörda?
- För vidare dessa förslag i insändare och genom förslag i parlamentariska församlingar (interpellationer, motioner, skrivelser)

Förslag till frågeställningar

- Ni har säkert egna frågeställningar, men för att göra det enkelt har vi några förslag:
- Vad tycker ni fungerar bra som det är nu?
- Vad skulle ni vilja förändra?
- Hur kan arbetsmiljön göras bättre?
- Hur kan kvaliteten för brukarna (eleverna, klienterna, patienterna etc.) bli bättre?

- Har ni tillräckliga möjligheter att kunna påverka besluten idag?
- Hur skulle inflytandet och medbestämmandet kunna utvecklas?
- Har ni några förslag till oss som parti och förtroendevalda?

Vidareläsning

Kristen Dalby och Knut Stranden: *Modellkommuneforsøk. Kommunale omstillinger med ansatte som motorer og brukere som medspillere*, Stiftelsen IMTEC 2004 – en ambitiös genomgång av olika projekt och vilka lärdomar som kan dras <http://www.fagforbundet.no/file.php?id=6217>

Den som söker skall finna. Om granskning av företag inom vård, skola och omsorg.

Kommunal Stockholms län 2008

Granskar hemtjänst och förskolor i Nacka och Täby, fallet Bismahili, vård & omsorgsföretaget Aman Vård & Omsorg samt skollagens skydd av oseriösa företagare.

Aron Etzler: *Trondheimsmodellen. Radikala framgångshistorier från Norge och Nederländerna*, Karneval förlag 2007, utvidgad upplaga 2008

Exemplet Norge och modellkommunmetodiken, Vänsterpartiet Storstockholm 2008.

En skrift utgiven Vänsterpartiet Storstockholm, framtagen av Fackliga utskottet och Valfärdsstrategigruppen.

Anne-Marie Lindgren: *Ta tillbaka demokratin!* En genomgång av effekterna av privatiseringar inom tre sektorer. Arbetarrörelsens tankesmedja 2008

En genomgång av erfarenheter av privatiseringar inom tre sektorer: skolan, elmarknade och vård och omsorg samt en analys av problem i samband med privatiseringar

Klas Rönnbäck: *Privatiseringarnas pris.* En analys av privatiseringspolitikens konsekvenser i Stockholm och resten av landet. Vänsterpartiet 2005
Går igenom privatiseringarnas effekter inom äldreomsorgen, friskolorna, energisektorn och allmännyttan

Klas Rönnbäck: *Skynda fynda – allt ska bort!* Vänsterpartiet i Stockholms stadshus 2008
PM som granskar utförsäljningen av Centrumkompaniet och ombildningarna inom allmännyttan i Stockholms stad

Asbjorn Wahl: *Välfärd till salu.* Översatt och bearbetad till svenska förhållanden av Jan Wiklung. Gemensam Välfärd, 2007
Behandlar välfärdsstatens grund, den internationella privatiseringsvågen och WTO, stat och välfärd samt arbete och välfärd.

Gunnar Ågren: *Vem vinner på vårdval? Ojämlig hälsa och vård i Stockholms län*
2009-04-16.

Verktøykasse, Fagforbundet 2007

En sammanställning av olika rapporter om modellkommunerna och kvalitetskommunerna utgiven av Fagforbundet.

http://www.fagforbundet.no/Omstilling/verktoykasse/verktoykasse/?article_id=21383

Trondheims hemsida om aktuella och genomförda projekt:

<http://www.trondheim.kommune.no/3-partsamarbeidet/>